

Quadre nº 28. - Distribució per zones dins de la província de Barcelona de l'electorat del PSUC i del conjunt de l'electorat provincial, 1980 (en %).

	<u>Votants del PSUC</u>	<u>Cens provincial</u>
Barcelona ciutat	31.5	43.5
Resta del Barcelonès	21.2	14.8
Comarques "1er. anell"	40.0	30.8
Comarques "2n. anell"	7.3	11.0

(1)

(1) Les comarques que integren el "primer anell" són el Baix Llobregat, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental i el Maresme, mentre el "segon anell" inclou la resta de les comarques (és a dir, Garraf, Alt Penedès, Anoia, Bages, Berguedà i Osona)

Aquesta distribució no sorprèn: és a la Barcelona industrial i immigrada on el PSUC té una implantació desproporcionadament important (61.2 % dels seus vots barcelonins, davant de només el 45.6 % del cens), mentre a la ciutat de Barcelona i al conjunt de comarques més tradicionals, la seva implantació és menor.

El PSUC, en suma, reproduïx en el seu electorat, i de manera més exagerada, una de les característiques més conegudes de la societat catalana actual, com són els seus desequilibris poblacionals: mentre prop de la meitat de les comarques catalanes perden població, les cinc comarques de la conurbació barcelonina reuneixen el 70 %, aproximadament, de la població de

Catalunya (63). En aquest marc, no pot sorprendre que el PSUC tingui en aquestes cinc comarques el 78 % dels seus votants. Convé, aleshores, matisar aquesta concentració de l'electorat comunista (que és innegable, com mostren els quadres 27 i 28). En aquest sentit pot ser esclaridora una mirada comparativa pel que fa a la situació de les altres forces polítiques catalanes: vegeu el quadre nº 29.

Quadre nº 29.- Proporció de l'electorat total de cada partit a les cinc comarques de la conurbació barcelonina, 1979 i 1980.

	<u>PSUC</u>	<u>PSC</u>	<u>CiU</u>	<u>ERC</u>	<u>UCD</u>
1979	78.6	71.2	62.0	61.5	58.9
1980	79.6	71.1	63.1	61.9	51.5

Com pot veure's, els partits queden partits en dos grups: els que tenen a la conurbació barcelonina una implantació superior a la mitjana (PSUC i PSC) i els que queden per sota (CiU, ERC i UCD); naturalment, aquestes distribucions expliquen les diverses posicions sostingudes pels partits catalans en la discussió sobre el sistema electoral idoni per a la Catalunya autònoma (64). Apunta, en qualsevol cas, una clara distinció entre partits predominantment urbans i partits predominantment rurals que coincideix, en bona mida, amb una distinció esquerra - dreta.

Ara bé, el grau de concentració "barcelonina" dels diferents electorats no informa suficientment sobre el grau de desequili-

bri entre l'electorat de cada partit i el del conjunt de la població: cal veure, en efecte, què succeeix a la resta de Catalunya. Ara bé, com un quadre que presentés la distribució en 38 comarques de l'electorat de cada partit al llarg de tres eleccions seria escassament legible, hem calculat els valors d'un índex d'estimació de conjunt. Es tracta de l'índex de "desigualtat regional" proposat per R. Rose i D. Urwin; els valors d'aquest índex poden interpretar-se, aproximadament, en termes de percentatge, ja que pot oscil·lar entre uns valors teòrics extrems (inassolibles, però, en la realitat) de 0 - en aquells casos en què la distribució territorial de l'electorat d'un partit coincideix exactament amb la de la població - i 100 - en els casos de màxima contraposició entre ambdues distribucions. (65) El quadre nº 30 presenta els valors d'aquest índex pels cinc primers partits de Catalunya en les eleccions considerades.

Quadre nº 30. - Valors de l'índex de "desigualtat regional" de Rose/Urwin sobre les 38 comarques catalanes, 1977 - 1980.

	<u>PSUC</u>	<u>PSC</u>	<u>CiU</u>	<u>ERC</u>	<u>UCD</u>
1977	10.2	8.5	17.6	14.2	8.7
1979	10.8	3.4	12.8	11.5	9.9
1980	11.6	4.0	11.2	9.6	18.1

La interpretació a fer és la següent: el partit que en totes les eleccions ha mostrat una distribució territorial més simi-

lar a la del conjunt de l'electorat (el que té valors més baixos) és el PSC; en una altra terminologia, diríem que és el partit amb una implantació més "nacional".

Alguns partits han experimentat modificacions considerables: CiU i ERC han aproximat progressivament la seva distribució a la del conjunt de l'electorat, homogeneïtzant notablement els seus resultats electorals, però mantenint encara una proporció de vot baixa, en termes relatius, a les comarques més poblades del cinturó barceloní.

Inversament, els Centristes de Catalunya han experimentat un procés de progressiva concentració: partint d'una distribució bastant equilibrada el 1977, han arribat el 1980 a ser el partit amb una distribució més allunyada de la de la població, com a conseqüència de la seva sobreimplantació a les comarques del sud i l'oest de Catalunya.

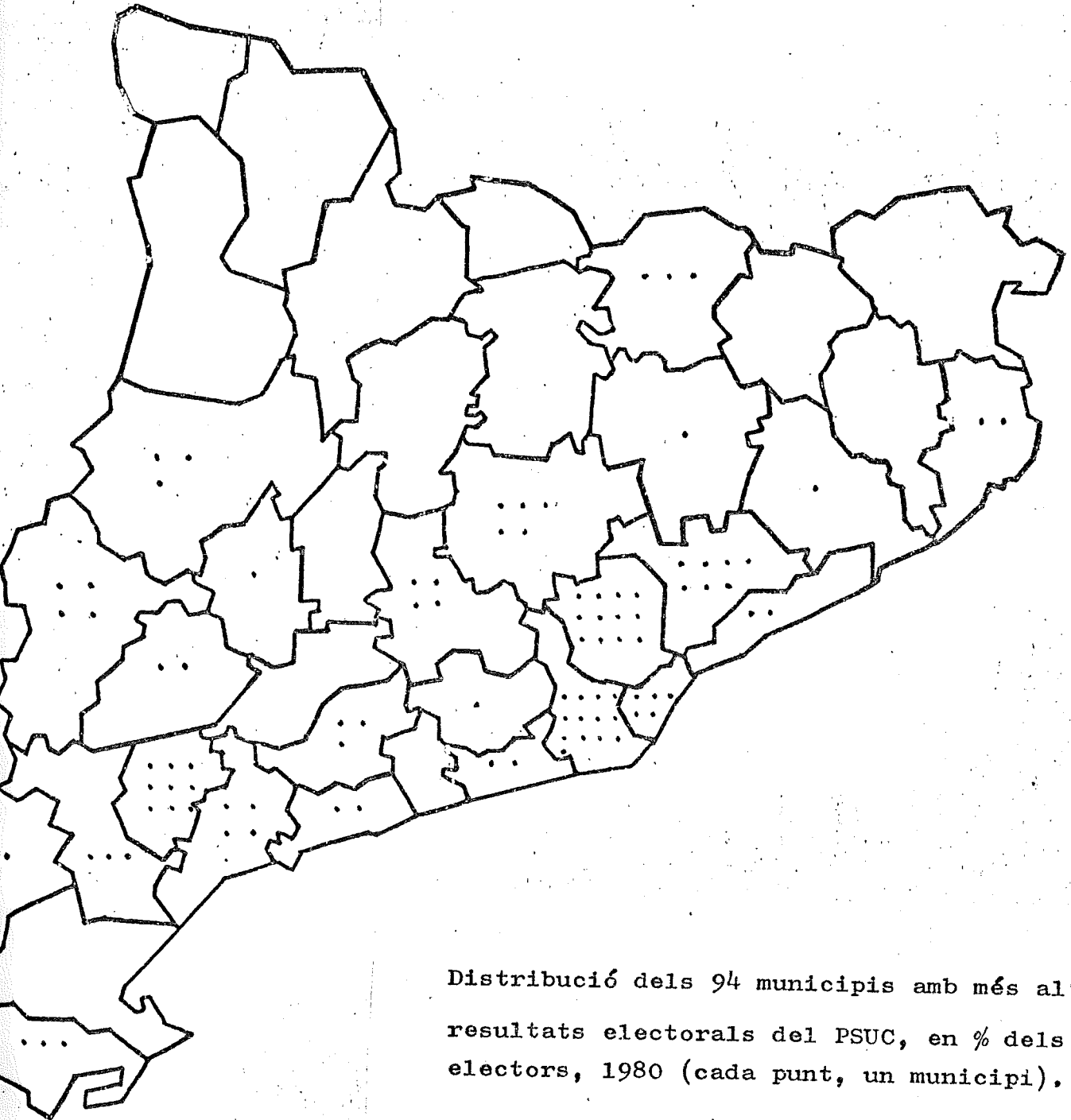
El PSUC, finalment, té una distribució de conjunt només moderadament allunyada de la de la població, situant-se sistemàticament en un valor intermig entre els corresponents a les altres forces polítiques. L'índex augmenta lleument de valor a cada elecció, el que es correspon amb la progressiva "barcelonització" que havíem trobat en el quadre nº 27.

Per tant, si pot parlar-se d'una situació de sobreimplantació del PSUC en unes poques comarques, i d'una dinàmica de suau però continuada concentració en aquestes mateixes comarques, tant la pròpia distribució de l'electorat català com la situa-

ció i la dinàmica de les altres forces polítiques obliguen a relativitzar aquesta observació: el PSUC no és ni l'únic partit, ni el que en major mesura, que té l'electorat distribuït en forma desequilibrada respecte del conjunt de la població. Un segon fenomen vé, a més, a superposar-se a aquest. Els resultats electorals del PSUC no solament varien considerablement entre les diverses zones (províncies, comarques) del territori, sinó també dins de cadascuna d'elles. Fins i tot a l'interior de cada comarca: malgrat que les comarques constitueixen unitats geogràfiques molt menors que les províncies i resulten, per tant, generalment més homogènies internament, en termes econòmics, socials, demogràfics, etc., hem vist en el capítol anterior com, dins de pràcticament totes les comarques, poden trobar-se fortes disparitats entre els resultats obtinguts pel PSUC als diferents municipis.

Això fa que els dos municipis on els resultats electorals del PSUC han estat més alts siguin dos municipis tant diferents com Marçà (municipi agrari, d'uns 600 habitants, situat en una comarca aïllada i regressiva com el Priorat) i Sant Joan Despí (al Baix Llobregat, amb predomini d'immigrants entre els seus 25.000 habitants), o que el decil de municipis amb resultats electorals del PSUC més alts es distribueixin entre 24 comarques, si ens atenim als resultats en tant per cent sobre el cens, i 22, si prenem en compte el resultat sobre els vots emesos. El mapa nº 2 presenta la distribució d'aquest decil, és a dir, dels 94 municipis on el resultat electoral

M A P A N º 2

Distribució dels 94 municipis amb més alts resultats electorals del PSUC, en % dels electors, 1980 (cada punt, un municipi).

del PSUC, en tant per cent sobre els electors, va ser més alt a les eleccions de 1980. Significativament, aquests municipis no inclouen cap de les capitals de província, i entre les comarques que no inclouen cap d'aquells 94 municipis n'hi ha algunes on el resultat del PSUC a nivell comarcal és relativament bó, com el Berguedà, la Conca de Barberà, les Garrigues o el Baix Ebre.

La dispersió dels millors resultats del PSUC, unida al considerable grau de concentració de la població catalana en uns pocs municipis, fa que si el PSUC és certament un partit predominantment urbà, ho sigui poc més que el conjunt de la població. I, d'altra banda, com presenta el quadre nº 31, no és en els municipis més grans on es concentra la implantació electoral comunista, sinó més aviat en les ciutats mitjanes.

Quadre nº 31. - Distribució per tamany dels municipis dels votants del PSUC i de l'electorat català, i resultat electoral del PSUC a cada categoria.

	Votants <u>del PSUC</u>	Conjunt <u>electorat</u>	Resultat PSUC <u>(% del cens)</u>
Municipis de més de 100.000 habs.	55.5 %	52.7 %	12.3 %
Municipis entre 20.000 i 100.000	25.6 %	20.4 %	14.7 %
Municipis de menys de 20.000 habs.	18.9 %	26.9 %	8.2 %

Hi ha per tant relació entre les dimensions dels municipis i els resultats electorals del PSUC, encara que no es tracta d'una relació linial, ja que la categoria de municipis on el PSUC està sobreimplantat (i en la qual, per tant, obté uns resultats electorals més alts) no és la dels municipis més poblats, sinó la formada pels municipis entre 20.000 i 100.000 habitants.

Hi ha encara més: aquesta relació entre urbanització i vot comunista no juga de manera uniforme, sinó que presenta considerables variacions en funció dels contextos. Sobre la base dels resultats de l'any 1977, R. Virós ha elaborat el quadre que reproduïm (quadre nº 32) i que presenta el resultat promig obtingut pel PSUC en cada categoria de municipis, per cada una de les quatre circumscripcions catalanes (66).

Quadre nº 32.- Resultats en tant per cent dels electors del PSUC, per circumscripció i cens electoral de cada municipi. (1)

<u>Cens electoral</u> <u>per municipi:</u>	<u>Circumscripció:</u>			
	<u>Barcelona</u>	<u>Girona</u>	<u>Lleida</u>	<u>Tarragona</u>
Menys de 500	4.1	5.2	4.8	11.6
De 500 a 1.000	6.6	5.0	7.7	8.0
De 1.000 a 5.000	11.6	6.5	8.6	11.4
De 5.000 a 10.000	13.8	7.5	9.4	12.7
De 10.000 a 20.000	20.4	9.8	(2)	11.9
De 20.000 a 50.000	18.8	(2)	(2)	12.4
De 50.000 a				
100.000	22.7	12.1	13.9	15.8
Més de 100.000	14.7	(2)	(2)	(2)

(Notes al quadre nº 32:

(1) A cada cel.la, resultat promig obtingut pel PSUC a cada grup de municipis definit conjuntament per les seves dimensions i la circumscripció a què pertany (per exemple, en el grup de municipis barcelonins de menys de 500 electors, el PSUC rebia el vot del 4.1 % dels electors, mentre en els municipis tarragonins de les mateixes dimensions el resultat era l'11.6 %, etc.)

(2) No existeixen municipis d'aquestes dimensions en aquesta circumscripció.

Com mostra el quadre nº 32, han de fer-se les següents observacions a la relació positiva entre població i resultats electorals del PSUC:

- en primer lloc, els municipis amb resultats electorals més alts són els compresos entre 50.000 i 100.000 electors. En els de més de 100.000, en ser més alta la taxa d'abstenció, la quota de vot sobre la base del cens és més baixa (encara que en tant per cent sobre els votants els resultats hi siguin sovint més importants).

- la magnitud d'aquesta relació varia considerablement entre les diferents circumscripcions. A Barcelona, els resultats del PSUC varien, entre les diferents categories de municipis, en proporció d'1 a 5; a Girona, la raó de variació és només d'1 a 2; a Lleida, d'1 a 3.

- la circumscripció de Tarragona, finalment, constitueix un cas especial: la relació entre dimensions de la població i resultats electorals desapareix pràcticament, ja que el PSUC

hi obtè resultats molt homogenis, i, fins als 5.000 electors, gairebé sempre superiors als de les altres circumscripcions; aquests resultats evolucionen, a més, entre les diverses categories de forma discontinua: el resultat en els municipis de menys de 500 electors és pràcticament idèntic al dels municipis compresos entre 1.000 i 5.000, i al dels compresos entre 10.000 i 20.000. Es a dir, en els municipis tarragonins no es dóna una relació monòtona entre dimensions de la població de cada municipi i resultats electorals del PSUC.

En altres paraules, els resultats del PSUC a nivell municipal varien més en funció de la divisió provincial (que potser determina àmbits territorials d'influència política sensiblement homogènia) que en funció del grau d'urbanització de la població.

Sintetitzant, tenim que la hipòtesi sobre la concentració de l'electorat del PSUC, i sobre la tendència creixent d'aquesta concentració, es confirma com a certa però, simultàniament, com poc específica. En primer lloc, per què la gran majoria de l'electorat català es concentra en un nombre reduït de comarques, que són les mateixes on es donen els més alts resultats del PSUC.

En segon lloc, per què en termes relatius, el grau de desequilibri de la distribució territorial del seu electorat en el conjunt de Catalunya, com mostrava el quadre nº 30, és moderat i similar al d'altres forces polítiques catalanes.

A més, les zones de més alta implantació electoral comunista inclouen notables heterogeneïtats internes, el que es tradueix (mapa nº 2) en una considerable dispersió dels seus municipis amb resultats més importants.

Finalment, el desequilibri entre distribució de la població i distribució dels votants del PSUC no sembla explicar-se per una relació estable i uniforme entre urbanització i implantació comunista. En particular, els resultats del PSUC a la circumscripció de Tarragona no permeten atribuir a aquesta explicació caràcter de generalitat.

Ara bé, si la contraposició territorial entre l'electorat català i el del PSUC no és de grans dimensions quantitatives, en canvi té importants consideracions qualitatives, especialment pel que fa a la presència del PSUC a les institucions representatives. És cert que la seva sobreimplantació a la circumscripció més gran li assegura una certa presència; però, d'altra banda, en quedar per sota del llindar efectiu de representació a les circumscripcions més petites, el PSUC es troba sempre del cantó dels partits perjudicats per les desigualtats en la representació que genera el sistema electoral vigent. La importància d'aquesta constatació rau en el fet que l'existència de buits estables en la seva capacitat de representar els seus votants pot contribuir a aguditzar ulteriorment les desigualtats en la seva implantació, ja que els votants del PSUC d'aquelles circumscripcions on no assoleix representació parlamentària poden veure's mancats d'un element important de

"feed - back" per a reproduir el seu vot en les següents consultes electorals. Vem avançar aquesta hipòtesi a finals del 1979 (67), i els resultats de les eleccions del Parlament de Catalunya de 1980 la van confirmar plenament en el pla electoral: el PSUC va mantenir bé els seus resultats electorals a Barcelona, menys bé a Tarragona, i amb retrocessos seriosos a les circumscripcions on no havia assolit anteriorment representació parlamentària, Girona i Lleida.

Ara bé, el fet que el PSUC hagi assolit en aquestes eleccions, representació al Parlament de Catalunya per les quatre circumscripcions catalanes (encara que mínima a Girona i a Lleida), permet pensar en la possibilitat d'una inversió de tendència. Es tracta, en tot cas, d'una qüestió que escapa al nostre objecte.

b.- Estabilitat: fidelitat, capacitat d'atracció, disciplina.

Hem tingut ocasió d'observar com els resultats electorals del PSUC s'han mantingut considerablement estables entre les eleccions generals de 1977, les de 1979 i les autonòmiques de 1980. Estabilitat especialment intensa entre aquestes dues últimes conteses electorals: d'una a altra, en un període de poc més d'un any, el PSUC perd menys del 8 per mil dels seus votants de 1979 (el que, incidentalment, és un valor molt similar a la taxa mitjana de mortalitat anual de la població de Catalunya) (68). Cal, doncs, entendre que el PSUC té un nombre definit de votants, que es modifica lentament i només com a conseqüència de la defecció (o la desaparició) d'alguns electors individuals? (69)

La qüestió és complexa ja que s'hi barregen diferents processos reals i, a més, és difícil mesurar-ne exactament les dimensions. Tornem sobre l'elecció del Parlament de Catalunya de 1980: en el conjunt de Catalunya, el PSUC perdia poc més 4.000 vots respecte de les eleccions generals de 1979. Ara bé, si es calculen les variacions a nivell municipal, es troba que en realitat el PSUC va rebre, com a mínim, uns 18.000 vots d'electors que no l'havien votat un any abans i, a canvi, més de 22.000 electors que havien votat PSUC el 1979 no ho van fer el 1980.

Així, aquella imatge de forta estabilitat al nivell general s'esvaeix una mica si descendim al nivell municipal, on trobem una taxa de renovació bastant més important, de l'ordre del 4 %.

Descendint encara més avall, al nivell individual, trobariem probablement una taxa de renovació més alta; malauradament, aquesta determinació pot fer-se només per sondeig, però els marges de significació són habitualment massa grans en relació a les dimensions del fenomen que volem mesurar.

A tall d'exemple, podem citar l'estimació feta per R. Virós sobre la fidelitat dels votants de 1977 a les eleccions de 1979, basada sobre una enquesta realitzada a Catalunya durant març de 1979 per SOFEMASA - "La Vanguardia", sobre una mostra de 1800 casos (70), i que presentem simplificadament en el quadre nº 33.

Quadre nº 33.- Fidelitat dels votants de cada partit entre 1977 i 1979 (en % sobre els votants de 1977)(1)

	<u>AP-CD</u>	<u>UCD</u>	<u>PSC</u>	<u>PSUC</u>	<u>PDC-CiU</u>	<u>EC-ERC</u>
Vot mateix						
partit.....	60.5	77.4	80.0	85.3	81.7	67.1
Vot altres						
partits....	35.6	21.4	16.1	10.4	16.2	28.7
Abstenció	3.9	2.2	3.9	4.3	2.1	4.2

Aquestes dades permeten distingir dos grans grups de partits. En el primer, format per PSUC, PDC-CiU i PSC, la fidelitat és considerablement alta, ja que el 80 % o més dels seus votants de 1977 tornaven a votar pel corresponent partit el 1979.

A l'altra banda es situen AP-CD i EC-ERC, que d'una elecció a l'altra perden entre la tercera i la quarta part dels seus votants. Finalment, la UCD queda en una posició intermitja en-

tre tots dos grups. Pot observar-se que el PSUC és el partit que té una major proporció de votants que repeteixen el seu vot, un 85.3 %.

Cal d'altra banda observar que tots els partits tenen pèrdues de grups d'electors, de dimensions més o menys importants, cap a d'altres partits o cap a l'abstenció (observem incidentalment que el PSUC és també el partit que en aquella elecció va perdre més votants en sentit abstencionista; encara que les diferències percentuals són tan baixes que la qüestió del marge de significació, lligada als efectius de la mostra, esdevé aquí crucial).

Això ens posa sobre la pista d'un element essencial en aquest terreny: l'estabilitat de l'electorat d'un partit, en termes agregats, no vol dir una fidelitat individual completa, del 100 %. Entre dues eleccions diferents, l'electorat d'un partit registra entrades (electors que arriben a la majoria d'edat, votants d'altres partits en anteriors eleccions, antics abstencionistes) i sortides (desplaçaments cap a d'altres partits o cap a l'abstenció, desaparició física d'electors); el saldo net entre aquest conjunt de moviments endins i enfora, de guanys i de pèrdues, és el que defineix l'estabilitat del conjunt.

Es a dir, cal distingir entre estabilitat i fidelitat. Mentre la noció d'estabilitat es refereix a l'evolució de les dimensions globals de l'electorat d'un partit i és, per tant, un a-

tribut col·lectiu, la fidelitat és una propietat individual, que fa referència a la probabilitat que un elector individual voti per un mateix partit en dues (o més) eleccions. Pot haver-hi estabilitat o, fins i tot, creixement, amb una fidelitat individual relativament baixa: és el cas, en el quadre n° 33, de UCD o, en menor escala, el PSC. Tots dos partits perdien, entre 1977 i 1979, en torn del 20 % dels seus votants inicials; la clau és que un i altre partit conseguïen guanyar un nombre suficient de nous consensos electorals com per compensar amb escreix aquestes pèrdues.

Apareix, doncs, amb claretat la distinció i, alhora, el lligam entre estabilitat i fidelitat: pot haver-hi, al menys teòricament, estabilitat completa i fidelitat baixa i inversament, encara que es tracta d'un supòsit poc imaginable, fidelitat total i baixa estabilitat (71).

La noció, doncs, d'estabilitat està lligada per via doble a la de fidelitat: en primer lloc, està relacionada amb la fidelitat dels anteriors votants d'un determinat partit i, en segon lloc, amb la fidelitat (o més ben dit, la infidelitat) dels anteriors votants d'altres partits. Està en joc, doncs, tant la capacitat de conservació dels propis votants com la capacitat d'atracció respecte de votants d'altres partits. Convé, finalment, distingir una tercer noció, que té elements en comú amb les anteriors: la noció de disciplina. Nosaltres usarem la noció de disciplina electoral en un sentit restrin-

git, aplicant-la a consultes on un partit demana als seus votants el recolzament a una opció que no expressa la identitat d'aquest partit (com una certa opció en un referèndum, el vot a un altre partit, etc.)

Abans de l'examen dels resultats, és necessària una observació: el període de temps estudiat, no solament és molt breu, sinó que a més ens obliga a posar en relació eleccions completament diferents (generals, autonòmiques, municipals). És probable que cada tipus d'elecció contingui un cert nombre de factors específics, que només poden controlar-se analitzant parells d'eleccions homogènies. S'ha d'entendre, per tant, que els resultats obtinguts pateixen de limitacions en aquest sentit, encara que aquestes limitacions siguin de menor importància pel que fa a l'electorat del PSUC, que s'ha mantingut - justament - molt estable. Com observava en aquest terreny G. Lavau a propòsit del PCF, "en gros et en moyenne (...) les votes accordés aux grands partis peuvent être considérés comme ayant la même signification (ou, en tout cas, les différences de signification que ces votes peuvent avoir selon les individus et selon les situations, sont relativement négligeables pour ce que l'on veut étudier)" (subratllat a l'original) (72).

b.1.- Fidelitat.

La situació del PCE i del PSUC pel que fa a la fidelitat dels seus electors a través del temps no sembla diferenciar-se de la d'altres partits comunistes europeus, encara que amb alguns matisos específics, sobre els que tornarem.

Com se sap, la majoria dels partits comunistes occidentals han conegut una evolució a partir de la segona guerra mundial caracteritzada per uns nivells inicials baixos a mitjans, i amb una tendència lenta però continuada a la disminució. Aquesta evolució s'explica en base a l'escassa capacitat d'atracció de nous votants (poc importa ara si entre les noves generacions d'electors o bé entre els votants d'altres partits) i a la notable fidelitat d'un nucli més o menys ampli de votants fixos, que només posen en qüestió el seu recolzament al partit en cas de greus crisis polítiques. (73)

Una enquesta realitzada pel C.I.S. a principis de 1979 (74) pot servir-nos per il·lustrar el cas espanyol. Preguntats els votants de 1977 per les seves intencions de vot a les properes eleccions generals, declaraven la intenció de votar pel mateix partit en torn de 3/4 dels votants de PNV, PSOE i PCE (73 % pel primer i 71 % en els altres dos casos), en torn de 3/5 de PSP i AP (62 % i 60 %, respectivament), i proporcions més baixes d'UCD (53 %) i PDC-CiU (44 %).

Encara que un indicador com aquest està molt lligat a un conjunt de factors cojuturals diversos (des de les diverses vicissituds experimentades per cada partit -pensem només en el

que havia succeït en el període anterior a aquest sondeig en el PSP, AP i PDC - fins a la major o menor proximitat de les eleccions - és segurament la llunyania de la data de les eleccions el que explica el baix índex de repetició de vot entre els votants d'UCD de 1977), és consistent amb els resultats coneguts d'altres països el fet que el PCE apareixi entre els partits amb una clientela més fidel, al nivell del PSOE (que en aquells moments es trobava a l'expectativa de l'alternativa) i del PNV, que diferents indicadors contribueixen a caracteritzar com una formació política amb una base humana militant i mobilitzada.

Les dades abans presentades sobre els partits catalans (quadre nº 33) no són directament comparables amb aquestes, ja que mentre aquestes es basen en la intenció de vot declarada abans de les eleccions, aquelles procedeixen del vot declarat després de les eleccions. Amb aquesta reserva, sembla que es pot dir que l'electorat comunista a la resta d'Espanya es mostra tan, o més, fidel com el català. De fet, una enquesta preelectoral realitzada a Catalunya pel CIS a principis de 1979 trobava que volien "repetir" el seu vot el 73.3 % dels votants del PSUC de 1977. (75)

Tantmateix, és interessant un simple càlcul aritmètic: els resultats de les eleccions de 1979 van representar un retrocés pel PSUC, que va perdre en torn del 10 % dels seus vots anteriors (una xifra alta tractant-se d'un partit comunista), men-

tre que a la resta d'Espanya, el PCE estrictament considerat va passar, entre 1977 i 1979, de poc més d'un milió de vots a prop d'un milió i mig, el que representa un augment de més del 30 % . Aquesta diferent evolució no pot sinó respondre a, alhora, un més gran èxit del PCE a l'hora d'atreure nous votants (singularment entre els joves que ara podien votar per primera vegada) i a una més gran fidelitat dels votants comunistes de la resta d'Espanya. Es en tot cas segur que el PCE va retenir millor els seus votants de 1977 que el PSUC, ja que si estiméssim que el creixement del PCE a les eleccions de 1979 es composava d'una taxa de pèrdues igual a la del PSUC, compensada per un reclutament de nous votants, aquesta adhesió de nous votants hagués representat en torn del 50 % dels seus vots , el que sembla difícilment imaginable.

b.2.- Capacitat d'atracció.

De fet, doncs, l'evolució dels resultats electorals del PSUC entre 1977, 1979 i 1980 sembla estar feta d'una fidelitat dels seus votants anteriors alta (però probablement més baixa que en el PCE) i d'una més limitada capacitat d'atracció de nous votants.

Ara bé, si examinem altres processos electorals podem trobar que el PSUC té una capacitat d'atracció sobre l'electorat d'altres partits relativament important. L'exemple més conegut, però del qual no ens podem ocupar aquí, és el cas de les eleccions sindicals, on el tant per cent d'assalariats que vota pels candidats de Comissions Obreres és molt superior al re-

sultat electoral comunista entre aquests mateixos afiliats (76).

Pel que fa al nostre objecte, dues eleccions ens interessien especialment: les eleccions al Senat de l'any 1979 i les eleccions municipals del mateix any.

La negativa socialista a reproduir l'any 1979 la candidatura "Entesa dels Catalans", que a les eleccions del 1977 havia resultat guanyadora a les quatre circumscripcions catalanes, i la voluntat del PSUC d'estar present en l'elecció del Senat, van conduir a la concurrència de dues candidatures que intentaven apropiarse el prestigi de l'anterior "Entesa". Així, mentre el PSC impulsava la "Nova Entesa per Catalunya, la Democràcia i el Socialisme", on participava també ERC, el PSUC avançava la candidatura "Per l'Entesa". Aquesta candidatura rebia el suport del PSUC i d'algunes personalitats independents, excepció feta de la circumscripció de Barcelona, on el PTE recomenava el vot, exclusivament, al cap de llista, l'ex-senador Josep Benet. (77)

Aquesta candidatura podia considerar-se com una posta a prova considerablement significativa de determinats aspectes centrals de l'estratègia del PSUC. En primer lloc, pel que feia al comportament del seu propi electorat, aspecte sobre el que tornarem més avall. En segon lloc, i és el que aquí ens interessa, la candidatura encapçalada pel Sr. Benet constituïa un "test" de la capacitat expansiva de la línia del PSUC i, més concretament, de la seva capacitat per a guanyar vots fora de la seua àrea (social i política) "natural". Hi havia expectativa de

guany de vots, primerament, entre l'electorat socialista, on el PSUC entenia que podia donar-se una protesta contra la decisió del PSC de no reconduir la vella "Entesa". El PSUC aspirava, a més, a que aquesta candidatura tingués algun impacte entre sectors catalanistes de centre i de centre-esquerra, com havia succeït el 1977.

Els resultats obtinguts per la candidatura senatorial foren modestos, resultant elegit només el senador J. Benet, com a quart candidat més votat a la circumscripció de Barcelona, immediatament després dels tres candidats de la coalició socialista-republicana. Ara bé, la posta en relació dels resultats obtinguts pel PSUC i els que van rebre els candidats de "Per l'Entesa" permet posar de relleu alguns fenòmens interessants, com presenta el quadre nº 34.

Quadre nº 34.- Resultats, en xifres absolutes, obtinguts pel PSUC i pels candidats més i menys votats de "Per l'Entesa" a cada circumscripció, 1979.

	<u>PSUC</u>	<u>"Per l'Entesa":</u>	
		<u>Més votat</u>	<u>Menys votat</u>
Barcelona	436.908	623.725	449.225
Girona	22.261	23.288	22.135
Lleida	18.340	21.031	20.813
Tarragona	35.283	36.311	32.332

Es pot apreciar que els resultats obtinguts per la candidatura senatorial es situen en valors molt similars als del PSUC a les circumscripcions de Girona i Tarragona; lleugerament per damunt a la de Lleida, i molt per damunt a la de Barcelona ,

on, mentre el Sr. Benet rebia poc menys de 624.000 vots, el Sr. Sabartés quedava amb menys de 450.000 vots, situant-se l'altre candidat, l'ex-senador F. Candel, en un nivell intermig, lleugerament per sobre dels 524.000 vots.

La diferència entre la situació a Barcelona i a les altres tres circumscripcions és prou notable com per merèixer la nostra atenció. Es evident que en el resultat assolit pel Sr. Benet juga un paper essencial la posició que havia mantingut en el període 1977-1979 de franca oposició a la política realitzada pel Sr. Tarradellas com a President de la Generalitat, de la mateixa manera que cal també tenir en compte altres factors, compartits amb el Sr. Candel, com la "prime au sortant" i, fins i tot, la possible distorsió alfabètica implícita en la forma de votació (78). Ara bé, ens trobem davant d'increments, respecte dels vots obtinguts pel PSUC, del 42.8 % i del 20 %, respectivament: aquestes magnituds obliguen, en la mida del possible, a aprofundir l'anàlisi.

Quin pot ser l'origen d'aquests increments? Admetent, com a hipòtesi de treball, que els votants d'un determinat partit en l'elecció del Congrés tendiran (amb l'obligada clàusula "caeteris paribus") a votar, en l'elecció del Senat, les candidatures proposades per aquest partit, la qüestió consisteix en examinar quines candidatures senatorials van obtenir resultats inferiors als de la corresponent força política en l'elecció del Congrés.

(En aquest raonament hi ha implícita la hipòtesi que tots els

votants del PSUC van votar "Per l'Entesa". Més tard discutirem aquesta hipòtesi, però cal observar aquí que, de no acceptar-se, caldria admetre que el guany relatiu experimentat en l'elecció del Senat seria encara més elevat, amb una indisciplina més gran en altres forces polítiques. En altres paraules, en aquest punt precis estem raonant sobre les dimensions mínimes d'alguns fenomens; dimensions que poden haver estat més importants, sense que, però, això pugui demostrar-se).

Dues candidatures van obtenir en l'elecció del Senat uns resultats inferiors als del Congrés amb diferències prou importants com per ser tingudes en consideració: la candidatura socialista i la de CiU. En efecte, la candidatura denominada "Nova Entesa per Catalunya, la Democràcia i el Socialisme", recolzada per PSC i ERC, va obtenir uns resultats compresos entre, aproximadament, 750.000 vots en el cas del candidat més votat, el Sr. Andreu i Abelló, i 670.000 en el cas del menys votat, el Sr. Casanelles, mentre socialistes i republicans rebien, conjuntament, més de 780.000 vots en l'elecció del Congrés.

Per la seva banda, la candidatura senatorial de CiU va rebre entre 371.000 i 310.000 vots, que s'han de comparar als prop de 360.000 rebuts per la seva candidatura al Congrés.

Així, en tots dos casos, com a mínim un dels candidats al Senat rebia una votació considerablement inferior a la de la corresponent candidatura al Congrés: de l'ordre del 110.000 vots menys en el cas de PSC i ERC, i dels 50.000 en el cas de CiU. ¿Es pensable que uns i altres votants utilitzessin les

possibilitats de "panachage", a l'hora de votar pel Senat, incloent el nom del Sr. Benet en lloc del d'un dels candidats corresponents a la formació votada pel Congrés?

Creiem, basant-nos en dades procedents de sondejos, que pot contestar-se afirmativament. Una enquesta preelectoral realitzada pel C.I.S. a la circumscripció de Barcelona (79) mostrava que el Sr. Benet era el candidat al Senat preferit per entre el 12 % i el 13 % dels electors que manifestaven la intenció de votar la candidatura socialista al Congrés, i per entre el 21 % i el 24 % dels sostenidors de la candidatura de CiU. Intentem fer, basant-nos en aquestes dades, una estimació dels possibles moviments electorals.

Com hem dit, el senador Benet va rebre, aproximadament, uns 624.000 vots. D'aquests cal, en primer lloc, descomptar els gairebé 437.000 vots del PSUC i els 36.000 del PTE: això deixa una diferència, un guany net, d'uns 151.000 vots.

D'altra banda, en la votació del Congrés, la candidatura socialista va rebre uns 695.000 vots i la de CiU, aproximadament, 360.000. Si apliquem a aquestes xifres globals els percentatges de possibles transferències a què abans ens hem referit, obtenim les xifres que presenta el quadre nº 35.

Quadre nº 35.- Estimació del nombre màxim i mínim de votants de PSC i CiU que podien haver votat pel candidat J. Benet (eleccions generals de 1979).

	<u>Mínim</u>	<u>Màxim</u>
PSC	83.000	90.000
CiU	75.000	86.000
Total	158.000	176.000

Si prenem en consideració els marges de fiabilitat dels resultats de la mencionada enquesta i la simplicitat del procediment de càlcul, cal reconèixer que el resultat al qual es pot arribar en la columna "mínim" és sensiblement proper al guany net registrat en els resultats obtinguts pel S. Benet, en relació als que van obtenir, en l'elecció del Congrés, les candidatures que el recolzaven.

Ara bé, si ara tornem a les xifres dels resultats realment obtinguts per PSC i CiU, observarem que les pèrdues aparents dels candidats de CiU al Senat foren menors que les que aquí hem estimat, de la mateixa manera que les pèrdues aparents de la candidatura sostinguda pel PSC van ser una mica més importants que les que hem obtingut. Corregint, doncs, els resultats de la nostra estimació, creiem possible afirmar que entre el 12 % i el 15 % dels votants socialistes, i entre el 15 % i el 20 % dels votants de CiU podien haver votat per J. Benet en l'elecció del Senat. Malgrat aquesta diferència de percentatges, i donades les dimensions de tots dos electorats en aquelles eleccions, pot dir-se que la contribució socialista devia ser, en xifres absolutes, tan o més important que la

dels votants de CiU.

Fenomens similars poden haver-se donat en altres dos casos: la candidatura del Sr. Candel a Barcelona i el conjunt de la candidatura "Per l'Entesa" a la circumscripció de Lleida, encara que en dimensions més modestes. L'ex-senador F. Candel rebia uns 524.000 vots (el que representava un 20 % d'increment respecte dels vots del PSUC), mentre que els candidats lleidatans superaven els resultats del PSUC en percentatges que anaven del 13.5 % al 14.7 %.

Creiem que en aquests dos casos els avenços de "Per l'Entesa" han de deure's també a transferències de vots socialistes. Malgrat les dificultats per a l'anàlisi que planteja el sistema de vot múltiple vigent pel Senat, pot observar-se que, tant a Barcelona com a Lleida, cap dels membres de les candidatures senatorials socialistes-republicanes reunia una xifra de vots que igualés el total rebut conjuntament per PSC i ERC en l'elecció del Congrés, mentre que en canvi, a Girona aconseguien fins i tot superar aquest total, i a Tarragona, malgrat no arribar-hi, el marge de diferència és molt limitat.

No disposem de dades d'enquesta per Lleida; per Barcelona, l'enquesta del C.I.S. abans mencionada trobava que manifestaven la intenció de votar pel Sr. Candel, com a segon candidat preferit, entre el 9 % i el 10 % dels votants socialistes i entre el 16 % i el 19 % dels votants de CiU. Tenint en compte els resultats de tots dos partits, aquestes propensions es traduirien en un increment d'entre 120.000 i 138.000 vots, ba-

sats en entre 62.000 i 70.000 vots socialistes, i entre 57000 i 68.000 votants de CiU. Ara bé, el "plus real" obtingut pel Sr. Candel respecte dels vots del PSUC és lleugerament inferior als 90.000 vots, el que està considerablement allunyat de l'anterior estimació.

Ara bé, si recordem que la pèrdua de vots de CiU a l'elecció del Senat no pot haver estat massa elevada, cal reduir dràsticament el valor de l'estimació corresponent i arribem, com a conseqüència a un valor sensiblement proper al real. Creiem, en suma, que els vots addicionals rebuts pel Sr. Candel procedien fonamentalment (potser en dues terceres parts) del PSC, i també, encara que en menor proporció, de CiU.

Els resultats de les eleccions municipals d'abril del 1979 constitueixen un altre element important en aquest terreny. Malauradament, les eleccions municipals no són comparables terme a terme amb les generals, ja que no tots els partits es presentaven a tots els municipis i, a més, la presència d'una variada gamma de candidatures d'agrupació d'electors vé a dificultar considerablement l'anàlisi.

Limitant-nos al cas del PSUC, aquest va presentar candidatures pròpies, com a tal partit, a 148 municipis de Catalunya, que representen el 83.7 % del cens electoral de Catalunya, tractant-se, en la majoria dels casos, dels municipis més grans i/o d'aquells on el PSUC té organització local.

El PSUC sostenia candidatures d'agrupació d'electors en altres 304 municipis, equivalents al 9.6 % del cens electoral total, i en un nombre reduït de casos recolzava candidatures municipi--

pals d'altres partits: candidatures de CDC a 18 municipis (0.2 % del cens total), i del PSC en altres 7 localitats (0.6 % del cens). Finalment, a 457 municipis, més de la meitat dels municipis de Catalunya (però els més petits, ja que representen només el 5.9 % del cens), el PSUC no estava present en l'enfrontament electoral local.

Més avall ens ocuparem d'altres municipis; el que ens interessa ara és l'evolució electoral del PSUC en aquells municipis on aquesta es pot mesurar, és a dir, aquells on va presentar candidatures pròpies. En aquests municipis el PSUC va passar, entre les eleccions generals de març del 1979 i les municipals d'abril del mateix any, de 466.965 vots a 542.453 (en tant per cent sobre el cens, del 12.6 % al 14.6 %). Ara bé, l'evolució no va ser homogènia, sinó que es troben interessants variacions lligades al tamany dels diferents municipis, com presenta el quadre nº 36.

Quadre nº 36.- Evolució dels resultats electorals del PSUC entre les eleccions legislatives i municipals de 1979, en xifres absolutes (només municipis amb candidatura pròpia), segons tamany dels municipis.

<u>Població:</u>	Legislatives (març)	Municipals (abril)	% creixement març-abril
Més de 100.000 hab.	284.747	325.236	14.2
De 20.000 a 100.000	129.820	152.191	17.2
Menys de 20.000	<u>52.398</u>	<u>65.026</u>	<u>24.1</u>
TOTAL	466.965	542.453	16.2

Les dades del quadre nº 36 confirmen, com ja havíem avençat, el considerable creixement registrat per les candidatures del PSUC a les eleccions municipals. En xifres absolutes, l'increment és naturalment més important als municipis més grans que en els més petits, però en termes relatius la situació és inversa: és en els municipis més petits on l'augment és més important; segueixen a continuació els municipis mitjans i els grans queden com aquells on l'increment és, en termes relatius, menor. Es a dir, la capacitat d'atracció de nous vots (i que, en el marge d'un mes, ha de tractar-se essencialment d'anteriors votants d'altres partits) per part del PSUC és bastant més important en els municipis més petits. Podria aventurar-se com a explicació que en els municipis més grans el PSUC ja havia arribat als seus límits electorals i, per tant, el marge de creixement possible és molt reduït. Ara bé, aquesta interpretació no convenç car, com hem vist, el PSUC no té els seus millors resultats en els municipis més grans, sinó en els immediatament inferiors.

Per la nostra banda, creiem que una interpretació més matisada de les dades del quadre nº 36 hauria de tenir en compte tres elements:

- la proporció d'electors "lliures" a les eleccions locals era més important en els municipis menors que en els més grans, ja que eren molt rars els municipis petits on competien localment tots els partits importants a escala catalana.

- aquest fet es superposa a les variacions en la taxa de participació electoral: l'abstenció va tendir a créixer en els municipis més grans (on, a més, ja era més alta), mentre els municipis menors van registrar freqüentment taxes de participació més importants a les eleccions locals que a les generals.

- finalment, la vida política local és molt diferent als grans centres urbans i als municipis menors. Mentre a les ciutats la vida local està poc diferenciada de la vida política general, i l'actuació més o menys regular i intensa de les diverses organitzacions polítiques tendeix a mantenir diferències estables entre els diversos electorats, en els municipis menors, més allunyats dels corrents polítics generals, prenen més importància factors estrictament locals, personals, etc., que permeten una més gran interpenetració entre diversos grups d'electors i, en certes condicions, desplaçaments electorals més amplis.

Ha estat formulada la hipòtesi (80) del retorn d'anteriors votants del PSUC que havien votat socialista a les eleccions generals de 1979 com a explicació de l'augment del vot comunista a les eleccions locals. Sense excloure completament aquesta hipòtesi (especialment, com hem vist, a les comarques del cinturó barceloní, on entre totes dues eleccions PSC i PSUC experimenten sovint evolucions de magnituds similars i de signe contrari), cal observar que no és suficient, ja que els resultats assolits pel PSUC a les eleccions locals són més alts,

fins i tot, que els que havia obtingut a les eleccions de juny del 1977; ha d'haver-se produït, per tant, una aportació addicional de votants que anteriorment no havien votat mai pel PSUC.

Ni abans ni després, d'altra banda, ja que el vot municipal no sembla "fixar" els electors: a les eleccions autonòmiques de 1980, el PSUC va retornar als nivells electorals de les legislatives de 1979. Amb petites oscil·lacions locals, el PSUC va perdre la gran majoria dels seus votants municipals addicionals: en els 148 municipis que venim considerant, el PSUC va obtenir el 20 de març de 1980 469.336 vots, contra 524.453 a les municipals, molt veïns als 466.965 de les generals.

Què pot dir-se sobre l'origen d'aquests votants municipals addicionals? L'anàlisi és complexa a conseqüència de l'heterogeneïtat del conjunt de candidatures presents als diversos municipis, i per les variables dimensions del fet abstencionista. Si ens limitem als municipis de més de 20000 habitants, en els que podem dir que, en general, aquells dos factors prenen un significat més o menys uniforme, pot apreciar-se que, amb poques excepcions (sis municipis d'un total de trenta-vuit: Barcelona, Granollers, Igualada, Sant Cugat, Vilafranca del Penedès i Vilanova i La Geltrú), es registren simultàniament avenços del PSUC i retrocessos socialistes.

Ara bé, una mirada a les dimensions quantitatives d'aquests moviments permet observar que, en general, en els municipis on els avenços del PSUC són modestos, en termes relatius, les pèrdues socialistes són bastant superiors, i que en aquells on